

GS CK.0000075711

HÔNG KHANH

GS.TSKH. LÊ NAM TRÀ

Thực hành

CẤP CỨU NHI KHOA

NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC

Chủ biên
GS.TS. NGUYỄN CÔNG KHANH
GS.TSKH. LÊ NAM TRÀ

THỰC HÀNH CẤP CỨU NHI KHOA

(Tái bản lần thứ nhất, có sửa chữa và bổ sung)

NHÀ XUẤT BẢN Y HỌC
HÀ NỘI - 2013

CHỦ BIÊN

- GS.TS. Nguyễn Công Khanh
Chủ tịch Hội Nhi khoa Việt Nam
Nguyên Giám đốc Bệnh viện Nhi trung ương
Nguyên Phó chủ nhiệm Bộ môn Nhi, Đại học Y Hà Nội
- GS.TSKH. Lê Nam Trà
Phó chủ tịch Hội Nhi khoa Việt Nam
Nguyên Phó Hiệu trưởng Đại học Y Hà Nội
Nguyên Chủ nhiệm Bộ môn Nhi, Đại học Y Hà Nội

THAM GIA BIÊN SOẠN

- GS.TS. Nguyễn Công Khanh
GS.TSKH. Lê Nam Trà
GS.TS. Nguyễn Thu Nhạn
GS.TS. Nguyễn Gia Khánh
GS.TS. Nguyễn Thanh Liêm
GS.TS. Trần Đình Long
PGS.TS. Nguyễn Thị Phương
PGS.TS. Nguyễn Ngọc Hưng
PGS.TS. Ninh Thị Ứng
PGS.TS. Nguyễn Văn Thắng
PGS.TS. Phạm Văn Thắng
PGS.TS. Khu Thị Khánh Dung
PGS.TS. Lê Thanh Hải
TS.BS. Phạm Hữu Hòa
BSCK2. Nguyễn Kim Nga
ThS.BS. Lương Thị San
ThS.BS. Nguyễn Văn Tú
ThS.BS. Nguyễn Hoàng Nam
ThS.BS. Nguyễn Văn Lộc

THƯ KÝ BIÊN SOẠN

- ThS.BS. Nguyễn Hoàng Nam

LỜI NÓI ĐẦU

Tỷ lệ bệnh nhi đến bệnh viện để điều trị trong tình trạng bệnh nặng cần phải cấp cứu, can thiệp nhanh, khá cao, từ 22% đến 27% tùy theo tuyến bệnh viện. Danh từ “cấp cứu” thường được hiểu là tình trạng người bệnh đang bị đe dọa đến tính mạng, đòi hỏi phải được chẩn đoán và xử trí nhanh mới có khả năng đưa bệnh nhân thoát khỏi nguy cơ tử vong trong những giờ phút đầu, để rồi tiếp tục điều trị tiếp theo đến khi khỏi bệnh. Yêu cầu một cuốn sách cấp cứu là phải giúp các thầy thuốc có thể tham khảo dễ dàng khi cần đến, cập nhật được những tiến bộ về kỹ thuật hồi sức, để thực hành cho mọi tuyến cấp cứu, phù hợp với y học nước nhà.

Sách Cấp cứu nhi khoa được các Giáo sư, Tiến sĩ, Thạc sĩ, Bác sĩ của Bộ môn Nhi, Trường Đại học Y Hà Nội biên soạn, xuất bản lần đầu tiên tại Việt Nam năm 1967; từ đó cho đến năm 2002 đã được bổ sung, tái bản lại nhiều lần. Để cập nhật những tiến bộ về khoa học, kỹ thuật; do yêu cầu cấp bách của các cơ sở y tế trong nước; dựa vào kết quả nghiên cứu của một đề tài cấp nhà nước, chúng tôi biên soạn cuốn **Thực hành cấp cứu nhi khoa**. Nội dung được sắp xếp thành 11 chương. Để dễ thực hành, nội dung đã được phân ra cấp cứu các chức năng sống cơ bản, cấp cứu các chứng bệnh nặng, cấp cứu một số bệnh nặng, cấp cứu ngộ độc, chấn thương - tai nạn, cấp cứu ở trẻ sơ sinh, cấp cứu thảm họa, một số liệu pháp cấp cứu nhi khoa, quy trình kỹ thuật cấp cứu và hướng dẫn sử dụng thuốc cấp cứu. Để phù hợp với trình độ cấp cứu ở các tuyến y tế, mỗi nội dung cấp cứu được chia ra hai phần chính: (1) Chẩn đoán và xử trí ban đầu, cho mọi tuyến tiếp nhận

bệnh nhi đầu tiên, cấp cứu bảo đảm ổn định chức năng sống, và (2) Chẩn đoán và điều trị tiếp theo, cho mọi tuyến có điều kiện, để chữa khỏi bệnh nặng.

Sách được xuất bản năm 2010, đã được toàn Ngành hoan nghênh, được Hội xuất bản sách Việt Nam tặng Giải Vàng sách hay năm 2011. Do yêu cầu lớn của đông đảo cán bộ trong Ngành cả nước, chúng tôi cho tái bản lần thứ nhất, có sửa chữa và bổ sung, cập nhật những tiến bộ khoa học kỹ thuật kịp thời, đặc biệt có bổ sung chương Cấp cứu thảm họa.

Chúng tôi hy vọng cuốn sách sẽ giúp ích được cho các đồng nghiệp trong việc cấp cứu trẻ em. Mong nhận được nhiều ý kiến đóng góp để lần xuất bản sau tốt hơn.

Chủ biên

GS. TS. NGUYỄN CÔNG KHANH

MỤC LỤC

<i>Lời nói đầu</i>	3
Chương 1: TỔ CHỨC CẤP CỨU NHI KHOA	
Khái niệm cơ bản về cấp cứu y tế	11
GS.TS. Nguyễn Công Khanh	
Tổ chức và trang bị phòng cấp cứu nhi	18
PGS.TS. Lê Thanh Hải	
Vận chuyển an toàn bệnh nhân trẻ em	27
PGS.TS. Lê Thanh Hải	
Chương 2: TIẾP CẬN TRẺ CẦN CẤP CỨU	
Một số đặc điểm cơ thể trẻ em trong thực hành cấp cứu	36
GS.TS. Nguyễn Công Khanh	
Sinh lý và bệnh lý nước - điện giải ở trẻ em	46
GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Các tình trạng bệnh cấp cứu nhi phổ biến và tử vong trong 24 giờ đầu nhập viện tại các tuyến điều trị nhi khoa	54
GS.TS. Nguyễn Công Khanh	
Tiếp cận trẻ bị bệnh nặng cần cấp cứu	59
GS.TS. Nguyễn Công Khanh	
Chương 3: CẤP CỨU CHỨC NĂNG SỐNG CƠ BẢN	
Đánh giá chức năng sống cơ bản trong cấp cứu	76
ThS. Nguyễn Văn Tú	
Cấp cứu trẻ ngừng thở	82
ThS. Lương Thị San	
Nghẹt thở do dị vật	
ThS. Nguyễn Hoàng Nam	
Cấp cứu ngừng tim	88
ThS. Lương Thị San	
Hồi sức ngay sau sinh	95
GS.TS. Nguyễn Công Khanh	
Hội chứng chết đột ngột ở trẻ nhỏ	105
GS.TS. Nguyễn Công Khanh	
Chết não	111
GS.TS. Nguyễn Gia Khánh, GS.TSKH. Lê Nam Trà	

Chương 4: CẤP CỨU CÁC CHỨNG BỆNH NẶNG

Khó thở	PGS.TS. Lê Thanh Hải	116
Sốc	PGS.TS. Phạm Văn Thắng	124
Suy tim	TS. Phạm Hữu Hòa	131
Rối loạn nhịp tim	TS. Phạm Hữu Hòa	137
- Cơ nhịp nhanh trên thất		140
- Cơ nhịp nhanh thất		146
- Rung thất		152
- Rung nhĩ		155
Hôn mê		158
	GS.TSKH. Lê Nam Trà, ThS. Nguyễn Văn Tú	
Co giật	PGS.TS. Ninh Thị Ứng	167
Đau bụng cấp	GS.TS. Nguyễn Gia Khánh	172
Mất nước nặng	GS.TS. Nguyễn Gia Khánh	180
Rối loạn thăng bằng toan - kiềm	GS.TSKH. Lê Nam Trà	185
Chảy máu cấp	GS.TS. Nguyễn Công Khanh	190
Thiếu máu cấp	ThS. Nguyễn Hoàng Nam	198
Rối loạn thân nhiệt	ThS. Lương Thị San	202
Bí tiểu tiện	GS.TSKH. Lê Nam Trà	206
Chương 5: CẤP CỨU MỘT SỐ BỆNH NẶNG		
Viêm phổi	GS.TS. Nguyễn Công Khanh	210
Hen phế quản cấp tính	ThS. Nguyễn Văn Lộc	216
Sốc phản vệ	ThS. Nguyễn Hoàng Nam	223
Tiêu chảy cấp	GS.TS. Nguyễn Gia Khánh, GS.TS. Nguyễn Công Khanh	227
Xuất huyết tiêu hóa	GS.TS. Nguyễn Gia Khánh, GS.TS. Nguyễn Công Khanh	235

Hôn mê gan - suy gan cấp		241
Hạ đường huyết	GS.TS. Nguyễn Gia Khánh	246
Hôn mê đái tháo đường	GS.TS. Nguyễn Thu Nhạn	250
Suy tuyến thượng thận cấp	GS.TS. Nguyễn Thu Nhạn	255
Suy thận cấp/ Tổn thương thận cấp	GS.TS. Nguyễn Thu Nhạn	258
Chảy máu trong dạ ở trẻ em	GS.TSKH. Lê Nam Trà	265
Đông máu rải rác trong mạch	PGS.TS. Nguyễn Văn Thắng, GS.TS. Nguyễn Công Khanh	270
Lồng ruột cấp tính ở trẻ còn bú	ThS. Nguyễn Hoàng Nam	274
Viêm ruột thừa	GS.TS. Nguyễn Thanh Liêm	276
Viêm màng não do vi khuẩn	GS.TS. Nguyễn Thanh Liêm	279
	GS.TS. Nguyễn Công Khanh	
Chương 6: CẤP CỨU TRẺ SƠ SINH		
Các nguyên tắc hồi sức cho trẻ mới sinh		287
Suy hô hấp cấp ở trẻ sơ sinh	GS.TS. Nguyễn Công Khanh	294
Chăm sóc trẻ sơ sinh rất nhẹ cân khi đẻ	PGS.TS. Khu Thị Khánh Dung, GS.TS. Nguyễn Công Khanh	302
Hạ thân nhiệt ở trẻ sơ sinh	BSCK2. Nguyễn Kim Nga	308
Vàng da tăng bilirubin gián tiếp ở trẻ sơ sinh	BSCK2. Nguyễn Kim Nga	313
Teo thực quản	PGS.TS. Khu Thị Khánh Dung	318
Thoát vị hoành	GS.TS. Nguyễn Thanh Liêm	320
Hẹp phì đại môn vị	GS.TS. Nguyễn Thanh Liêm	323
Tắc ruột sơ sinh do nguyên nhân cơ học	GS.TS. Nguyễn Thanh Liêm	325
Viêm phúc mạc phân su	GS.TS. Nguyễn Thanh Liêm	327
	GS.TS. Nguyễn Thanh Liêm	

Chương 7: CẤP CỨU NGỘ ĐỘC

Ngộ độc cấp ở trẻ em	332
PGS.TS. Nguyễn Thị Phương, GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Ngộ độc thức ăn	343
PGS.TS. Nguyễn Thị Phương, GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Ngộ độc sán	345
GS.TSKH. Lê Nam Trà, PGS.TS. Nguyễn Thị Phương	
Ngộ độc độc tố cóc	346
GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Ngộ độc nấm	348
GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Ngộ độc thuốc và hóa chất	351
PGS.TS. Nguyễn Thị Phương, GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Ngộ độc thuốc phiện	351
PGS.TS. Nguyễn Thị Phương, GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Ngộ độc acetaminophen	353
PGS.TS. Nguyễn Thị Phương, GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Ngộ độc thuốc ngủ barbiturat	355
PGS.TS. Nguyễn Thị Phương, GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Ngộ độc thuốc diệt chuột (Rodenticide)	358
PGS.TS. Nguyễn Thị Phương, GS.TSKH. Lê Nam Trà	
Ngộ độc thuốc trừ sâu phospho hữu cơ	359
PGS.TS. Nguyễn Thị Phương, GS.TSKH. Lê Nam Trà	

Chương 8: CẤP CỨU TRẺ BỊ CHẤN THƯƠNG, TAI NẠN

Tiếp cận trẻ bị đa chấn thương	366
PGS.TS. Nguyễn Ngọc Hưng	
Chấn thương đầu trẻ em	373
PGS.TS. Nguyễn Ngọc Hưng	
Chấn thương ngực trẻ em	382
PGS.TS. Nguyễn Ngọc Hưng	
Chấn thương bụng ở trẻ em	389
PGS.TS. Nguyễn Ngọc Hưng	
Chấn thương cột sống trẻ em	395
PGS.TS. Nguyễn Ngọc Hưng	
Chấn thương chi trẻ em	398
PGS.TS. Nguyễn Ngọc Hưng	

Chấn thương bộ phận sinh dục trẻ em	PGS.TS. Nguyễn Ngọc Hưng	404
Bỏng	PGS.TS. Phạm Văn Thắng	409
Đuối nước	PGS.TS. Phạm Văn Thắng	414
Xử trí vết thương do người và súc vật cắn	PGS.TS. Lê Thanh Hải	417
Xử trí ong đốt ở trẻ em	PGS.TS. Lê Thanh Hải	421
Tiếp cận trẻ tự tử	GS.TS. Nguyễn Công Khanh	424
Chương 9: CẤP CỨU THẢM HỌA		
Thảm họa và các biện pháp hỗ trợ cấp cứu thảm họa	GS.TS. Nguyễn Công Khanh	430
Tổ chức hệ thống dây chuyền cấp cứu thảm họa	GS.TS. Nguyễn Công Khanh	438
Cấp cứu một số tổn thương thường gặp trong thảm họa	GS.TS. Nguyễn Công Khanh	445
Chương 10: MỘT SỐ LIỆU PHÁP CẤP CỨU NHI KHOA		
Thông khí áp lực dương liên tục (CPAP)	PGS.TS. Khu Thị Khánh Dung	454
Hô hấp nhân tạo bằng máy thở	ThS. Lương thị San	460
Sốc điện	TS. Phạm Hữu Hòa	468
Ủ ấm trẻ sơ sinh bằng phương pháp Kangaroo	BSCCK2. Nguyễn Kim Nga	479
Liệu pháp ánh sáng điều trị vàng da tăng bilirubin tự do ở trẻ sơ sinh	PGS.TS. Khu Thị Khánh Dung	485
Kỹ thuật thay máu ở trẻ sơ sinh	PGS.TS. Khu Thị Khánh Dung	489
Kỹ thuật truyền dịch qua xương	ThS. Nguyễn Văn Tú	497
Truyền máu cấp cứu	ThS. Nguyễn Hoàng Nam	500